

بررسی ملاک‌های انتخاب دوست در بین دانش‌آموزان پایه اول پسر در مقطع متوسطه شهرستان ملایر

کبری جلیلی

کارشناسی علوم تربیتی، گرایش دبستان و پیش‌دبستان

چکیده

می‌دانیم که رشد مهارت‌های اجتماعی یکی از لوازم رشد همه‌جانبه شخصیت است و پدیده‌ی اساسی نوجوانی تهیه شخصیت است. که به شکل‌های مختلفی صورت می‌گیرد. دوستی‌های نوجوانان به خاطر استقلال و براساس یک نیاز اجتماعی و برای ایجاد روابط سالم و سازنده است. در این مرحله از سن شخصیت اجتماعی نوجوانان در حال شکل‌گیری است. رفاقت‌ها و دوستی‌ها نقش عمده‌ای در اجتماعی شدن آنان ایفا می‌کند. البته در تمام مراحل رشد خصوصاً در سن نوجوانی نقش خانواده و اولیاء و مربیان به‌عنوان تقویت یا تسهیل‌کننده رشد نباید فراموش شود. به همین منظور در این تحقیق ملاک‌های انتخاب دوست از نظر نوجوانان پسر مورد بررسی قرار می‌گیرد تا با شناسایی و آشنایی بیشتر با طرز تفکرات دانش‌آموزان به مورد بهترین ملاک‌های انتخاب دوست، بهترین و عاقلانه‌ترین روش‌های تربیتی را انتخاب کنیم.

واژه‌های کلیدی: ملاک، دوست، پایه اول، انتخاب، پایه اول.

۱- مقدمه

یکی از سخنان حکیمانه و جامعه‌شناسانه این است که «انسان بالطبع اجتماعی است.» و این بدان معنی است که انسان بر نهاد پیوستن به هم‌نوعان خود آفریده شده است. و این غریزه ای است که انسان در بطن خود دارد. زیرا انسان به تنهایی قادر به گذشتن از مراحل زندگی در دنیایی که آکنده از نارواییها و ملامت از دشواریها و مقرون به خطاهاست، نیست. و از این رو انسانها ناگزیرند به یاری جستن و همکاری کردن برای رسیدن به اجتماعی که در آن بتوان آنچه را فرد از انجام آن ناتوان است انجام داد. هر قدر صفوف بشر به هم پیوسته شود و اختلاط و تعاون بینشان افزوده گردد، در میدان زندگی و مدارج ترقی پیشرفت خواهند کرد. از این رو، اسلام که دینی پیشرو و جاودانه است، اجتماع بشری را دعوت می‌کند که با زو به بازوی هم کار کنند به هم مهرورزند پس صدایی آسمانی فریاد می‌زند: «ای مردم» ما همه شما را نخست از مرد و زنی آفریدیم و آنگاه شعبه‌های بسیار و فرق مختلف گردانیدیم تا یکدیگر را بشناسید و به دین خدا چنگ زنید و پراکنده نشوید. این است دعوت اسلام از تمامی مردم. و چون افراد انسانی همه در معرض سختیهای هلاکت آور و بدبختیهای دردناک و مشکلات طاقت فرسا قرار دارند. که به تنهایی بر مقابله با آنها توانا نیستند، ناگزیرند که برای خود مرزی یا افرادی از نوع خود ذخیره کنند که بین خود و آنها رابطه ای مطمئن و یک پیوستگی پایدار و دوستی و محبتی خاص برقرار گردد. تا بین این افراد احساس برادری صادقانه و درک دوستی خالصانه حاصل شود. که هر کدام در سختیهای یاری‌گر دیگری باشند در کمک رسانی و همکاری و بر آوردن نیازها و نجات دادن از سختیها و بیرون آوردن از گرداب و این رابطه مقدس است که هر یک را به دیگری می‌پیوندد. و دلها و خواستها را به هم نزدیک می‌کند که «دوستی» نامیده می‌شود.

و برای زندگی انسان این امری ضروری است، هر چند که فرد در تحمل سختیها و شکیبایی در مکروهات نیرومند باشد و از فکر ثابت و رای تدبیر برخوردار باشد. از این روست که دانشمندان جامعه‌شناسی و مربیان جامعه کوشش کرده اند که برای تامین بعد مهم زندگی بهترین راهها را فرا راه مردم قرار دهند و نیکوترین وسیله‌ها را برای استحکام و استواری روابط برادری و کسب محبت و صداقت که رکن اصلی دوستی است بین مردم معرفی کنند. زیرا اگر دوستی مستند بر حب قلبی صحیحی که عاری از ریا و کدورت و انحرافی پست نباشد. این چنین دوستی میان تهی است. و خیری در آن نیست. پس مشخص می‌شود که موضوع دوستی و برادری از مهمترین مقتضیات زندگی و بزرگترین ضروریات انسانی است. می‌بینیم که موضوع دوستی به حد فراوان از توجهات و سعی معصومین بهره مند می‌شود و از راهنمایی‌های پی در پی آنان در بنای اساسی این دوستی و آنچه در خور صفات و شرط دوستی آمده است. و تمام مردم را پند و اندرز داده‌اند. که در ذخیره کردن و بدست آوردن دوستان سستی نورزند. تا آنجا که پیامبر خدا می‌فرماید: بهترین شما کسانی هستند که اخلاقتان بهتر است و با مردم سازگارند و بین افراد با یکدیگر صلح و سازگاری دهند (نهج البلاغه) و نیز فرموده است مهربانی مومن بر مومن برای خاطر خداوند است. از بزرگترین شاخه‌های ایمان است. بدانکه کسی دوستیش در راه خدا باشد و بخشش در راه خدا باشد. و منع و پرهیزش در راه خدا باشد.

چنین کسی از برگزیدگان خداوند تعالی است (اصول کافی، ج ۳)

پس می‌بینیم که پیامبر (ص) مردم را تشویق می‌کند به مهربانی و دوستی و برادری بین یکدیگر و مهربانیها و دوستیها را در دل مردمان شیرین می‌کند، با یادآوری نعمتهای جاودانی و پاداش بزرگی که پروردگار برای این دوستی و مهربانی برشمرده است، ولی به شرح آنکه این دوستی صرفاً برای خاطر خداوند بوده و از انحرافی پست و مصلحتهای مادی به دور باشد. پس دوستی و مهربانی صادقانه و خالصانه همان چیزهایی هستند که اسلام مردم را بدانها دعوت کرده و برای کسانی که دارای این

رفتارها هستند خداوند تعالی پاداش فراوان و مرتبه پسندیده مهیا کرده است. دوست شریک زندگی است که در وجود انسان مانند روح در بدن جاری است. مانند ائینه است دوست خوب و رفیق مهربان یکی از نعمتهای بزرگ الهی و پناهگاه انسان و آرام بخش دل و روان است. وجود دوست حقیقی در این جهان پرتلاطم یکی از احتیاجات هراسانی است. کسی که از نعمت دوست مهربان محروم می باشد، احساس غربت و تنهایی می کند و یار و غمخواری ندارد تا در مشکلات زندگی به او پناه ببرد. و از مددش برخوردار گردد.

یکی از بهترین خوشیهای زندگی رفت و آمد و گفتگوهای دوستانه است. که غمها را می زداید و به انسان نیرو و نشاط می بخشد. دوستی در دوره نوجوانی بر اساس یک نیاز اجتماعی و برای ایجاد روابط سالم و سازنده است.

« شخصیت اجتماعی نوجوان در حال شکل گرفتن و بر این اساس رفاقتها و دوستیها نقش عمده‌ای را در اجتماعی شدن آنان ایفا می کند. جذب گروهی و پذیرش در جمع دوستان برای نوجوانان اهمیت فراوان دارد و لذا باید هر گونه انزوا و کناره گیری را به دقت مورد بررسی قرار داد و علت آنرا جویا شد.^۱

مطالعه بی شاپ^۲ نشان داد که تصمیم به ادامه تحصیل و رفتن به دانشگاه در نوجوانان تحت تاثیر تصمیمات رفقا و دوستان آنان بوده است. هلن کر می گوید^۳

« من تا وقتی که شیوه برخورد با دیگران را نیاموختم به مفهوم واقعی خود پی نبردم»

تحقیق راجرز و دیاموند^۴ نشان داد که قبول خویشتن و تصویب دیگران همبستگی مثبت دارند. یعنی هر چه تصویب دیگران حاصل شود، فرد بهتر خود را می پذیرد و به خویشتن اعتماد می کند. گروه هم سن قدرت زیادی دارد و دارای عملکرد متنوعی است. هامچک^۵ عملکرد گروه هم سن را بصورت زیر می داند.

۱- جانشین شدن برای خانواده.

۲- منبع احترام شخصی

۳- منبع ثبات و استواری

۴- حفاظی در مقابل فشار بزرگسالان

۵- منبع قدرتی که فرد طرز رفتار خود را از آنان می گیرد.

۶- وسیله ای برای انجام امور اعضا

۷- سرمشقی برای رشد اخلاقی و عقلانی

گروه هم سن به دو صورت به نوجوان در برابر خانواده کمک می کند:

اول، جای پدر و مادر را می گیرد. دوم، در مقابل پدر و مادر از جوان حمایت می کند یعنی در مقام پدر و مادر عمل می کند. تاثیر گروه هم سن تا حدی است که گاهی طرز رفتار نحوه تکلم و حتی شیوه های لباس پوشیدن اعضا را تعیین می کند.

^۱- ابراهیم امینی، آئین تربیت.

^۲- دکتر محمد رضا شرفی، دنیای نوجوانی، ۱۳۷۰.

^۳- براهنی، زمینه روانشناسی، جلد ۲ شخصیت.

^۴- محمد رضا شرفی، دنیای نوجوانی، ۱۳۷۰.

اگر انتخاب دوستان درست صورت پذیرد، به رشد شخصیت و حتی احساس نوع دوستی نوجوان کمک می‌کند. به عقیده بس، «دوستی‌های دوران بلوغ و نوجوانی باعث تجاربی می‌شوند که در توسعه شخصیت نوجوان نقش مهمی دارد.

این تجارب باعث دوستیهای عاقلانه‌ای در دوران کمال و بزرگسالی می‌گردد.^۵

دوستیهایی که بر اساس علاقه و اعتماد و متقابل استوار است. این دوستی‌ها اولین احساس نوع دوستی را در نوجوان ایجاد می‌کند.

جذبه و کشش و دوستی‌های گروه هم سن تا آن اندازه است که فرهنگ خاصی را بوجود می‌آورد. که جوانان از این فرهنگ خاص تبعیت می‌کنند. این فرهنگ خاص را گاهی فرهنگ جوانان نیز می‌نامند. از جمله خصوصیات این فرهنگ است که اولاً، به ارزشهای سنتی چندان پای بند نیست. ثانیاً راز داری در بین افراد آن متداول است. ثالثاً از طبقه اجتماعی خود تبعیت می‌کند. رابعاً معیار خاصی را برای معاشرت اعضاء یکدیگر دارد. خامساً، زبان ویژه‌ای دارد. سادساً، اجباری در اعضاء برای تبعیت از یکدیگر احساس می‌شود. « با توجه به اینکه گروه هم سن برای نوجوان ایجاد امنیت می‌کند و سپری در برابر حملات بزرگسالان است. و فرهنگ خاص خود را عرضه می‌کند، هرگونه اقدام نابجای والدین، نوجوان را بیشتر به طرف همسالان می‌کشد. شناخت مرحله رشد و آگاهی از نیازهای این دوره همراه با ارتباطی صحیح و با فضائی توأم با احترام و اعتماد می‌تواند به والدین اعتبار ببخشد و آنان را در برابر گروه هم سن قرار ندهد. موضوع اصلی رابطه نوجوان با دیگران سیر تدریجی او از حالت وابستگی دوران کودکی و غرق بودن در خانواده آمیزش و ارتباط با دنیای خارج از خانواده است. زندگی در جمع و گروه برای نوجوان فوایدی را به همراه دارد. از جمله نجات از تنهایی‌ها که مانع خطرانی چون انزواطلبی، افسردگی و حیای افراطی می‌شود. حیا اجتماعی و زندگی با همسالان و معاشران به او فرصت می‌دهد که رشد روانی مناسبی داشته باشد و دیگر اینکه نقش جنسی خود را در سایه حیات جمعی بپذیرد. سنین نوجوانی به گفته گزل ۱۴ سالگی اوج ارتباطات است. مطالعه‌ها، خنده‌ها بی حساب گوئیها، سخن چینیها، تمام انواع رفتارهای ظاهری که بی اهمیت است. برای آنها معنی دار است. از دیدی دیگر آنها با همه علاقمندی به دوستی و انس، خود را در این جنبه محدود نگه می‌دارد. از دیدی دیگر آنها با همه علاقمندی به معاشرت و میل به گروه خود را در دامنه‌ای محدود قرار می‌دهند.

طبق برخی بررسیها نوجوانان راز خود را به دوستان و پدر مادر خویش نمی‌گویند. و آنها با خود می‌اندیشند که آنها از شنیدن این رازها خنده‌شان خواهد گرفت. و حق هم با آنهاست. در این مرحله، از نظر سن و تحولات اجتماعی و مراقبتهای والدین می‌توان از آنها در امان ماند خطری که در این مرحله با آن مواجهند حس ستایش نسبت به دیگران و میل به مورد ستایش قرار گرفتن است که خود می‌تواند سرمنشا بسیاری از مفاسد، تسلیم شدن‌ها و پذیرش آلودگیها باشد. دیگر اینکه در سنین بلوغ مخصوصاً ۱۶-۱۲ سالگی تعصب نشان دادن به مصونیت و معصومیت دوستان است. که در مواردی ممکن است او را به بیراهه بکشاند.^۷

بنابراین دوستی ساده نیست و به زمان نیاز دارد دوستی شرایطی دارد که منشأ آن را بایستی در تربیت خانوادگی افراد و کار و شغلشان جستجو کرد. دوستی به مثابه درختی است که با گذشت زمان رشد می‌کند. هر چه بهتر دوست خود را بشناسید و به

^۵ - وین، بلوغ، صفحه ۵۷.

^۶ - احمد احمدی، روانشناسی نوجوانان و جوانان، ۱۳۷۱.

^۷ - علی قائمی، ماهنامه تربیت، ۱۳۷۰

نقاط مشترک اخلاقی خود با او واقف شوید، دوستی شما پایدارتر خواهد شد. گذشت زمان و تبادل نظر، تجارب زندگی و استفاده از نقاط مشترک اخلاقی به دوستی شما قوام و دوام خواهد داد.^۸ پس بنابراین این هر چه دوستی‌ها با گذشت زمان و گزینش صحیح همراه باشد. استمرار آن در آینده بیشتر است و هرگز نوجوان در سن بزرگسالی آن دوست را از دست نمی‌دهد. دوستی‌های آینده، بستگی به نحوه انتخاب در زمان حال را دارد.

بیان مسئله

زندگی اجتماعی، احساس محبت و تعلق به دیگران وجود کنش‌های متقابل از نیازهای اساسی نوجوانان است. جهت تامین نیازهای آنان و حل مشکلات چاره‌ای جز ارتباط با دیگران خصوصاً همسالان وجود ندارد. در این راستا دوست‌یابی و یا داشتن دوستان خوب از عوامل بسیار مهمی است. که باعث استحکام روابط اجتماعی می‌شود دوستی نوجوانان در نتیجه عدم آگاهی به ملاکهای واقعی در دوستی و ناتوانی در انتخاب دوست، نداشتن روحیه انتقادی و مخالفت با نصایح پدر و مادر و علاقه به استقلال یافتن و بزرگ شدن نوجوانان را به اشتباه می‌اندازد و گاهی هم اصلاح ناپذیر می‌گرداند. نوجوانان برای اینکه اعتماد افراد دیگر را به خود جلب کنند باید نخست نشان دهند که در خور اعتماد و اطمینان او هستند و باری این منظور شواهدی چند لازم است. طرف مقابل باید فرد را بشناسد و به نظرات و اندیشه‌های او واقف شود. سپس گذشت زمان بر این دوستی صحنه بگذارد. و آنرا پایدار سازد. در آغاز دوستی طرفین نمی‌دانند که در دوستی خود تا چه اندازه پیش بروند. بنابراین ضرورت، به نظر می‌رسد. ملاکهایی که موجب بقای دوستی و دوست‌یابی می‌شوند. مورد مطالعه قرار گیرند. به همین دلیل در مورد سوالات زیر دست به کار تحقیق زده می‌شود.

اهداف تحقیق

هدف از انجام تحقیق دست‌یابی به ملاکهای دوست‌یابی در حال حاضر بین نوجوانان پسر است. همچنین پیشگیری از لغزشها و مشکلات اخلاقی و اجتماعی و تحصیلی به خاطر دوستان ناشایست، معرفی دوستان خوب، تاکید بر نظارت و کنترل منطقی از طرف والدین و اولیاء و مربیان، توجه کافی به این قشر و گروه سنی (نوجوان) به خاطر خصوصیات، خاص فکری، روانی و اجتماعی و در نهایت بکارگیری روش‌های مناسب در فرایندهای آموزشی و تربیتی به نحوی که متناسب با ساختار روانی آنها باشد. از اهداف اساسی این تحقیق است.

- ۱- با استفاده از نتایج این تحقیق ملاکهای انتخاب دوست بصورتی روشن بیان گردد.
- ۲- با استفاده از نتایج این تحقیق ملاکهای انتخاب دوست بصورتی روشن برای اولیاء بیان گردد.
- ۳- با استفاده از نتایج این تحقیق ملاکهای انتخاب دوست بصورتی روشن برای استفاده مراکز تعلیم و تربیت بیان گردد.

^۸- گابر، روانشناسی دوستی ترجمه محمد علی فرجاد، ۱۳۷۰.

این طرح با توجه به نیازهای اساسی انسان حائز اهمیت است چه بسا که در مواقعی یک رفیق برحسب اینکه دارای چه اخلاقی و کیفیاتی و روحیه ای باشد. برای فرد سبب سعادت یا شقاوت گردد و خصوصیات نوجوانان در دروان دبیرستان که دوران طوفان و تنش است، نیاز به عشق و محبت و تعلق به دیگران دارد. از انجایی که بین رشد عقلی و عاطفی نوجوان عدم هماهنگی وجود دارد و نوجوان دارای بعد عاطفی و احساس قوی تری است. ممکن است تصمیم به برقراری روابط نادرست و غیر منطقی با افرادی را داشته باشد که به صلاح او نیست. با این خصوصیات سنی ممکن است نوجوان به فساد اخلاقی کشیده شود و یا موجبات افت تحصیلی او فراهم گردد و از درخشش استعدادها بالقوه فرد جلوگیری شود. بنابراین شاید بتوان گفت که تصمیم گیریهای هر فرد با انتخاب دوستانی تغییر پذیر باشد و احتمالاً این تصمیم گیریها در تعیین سرنوشت افراد نقش مهمی داشته باشند. بنابراین از عوامل مهمی که در پیشرفت آموزشی و تغییر رفتار دانش آموز در مقطع متوسطه تاثیر بسزائی دارد. نفوذ اجتماعی و نحوه دوست یابی آنان است. که دوستی با افراد عامل برقراری ارتباط با محیط است.

بیان فرضیه:

- ۱- جاذبه و زیبایی ظاهری می تواند ملاک دوست یابی نوجوانان پسر در مقطع متوسطه باشد.
- ۲- مشابه بودن عقاید و افکار دانش آموزان پسر در مقطع متوسط ملاک دوستیابی است.
- ۳- جاذبه اخلاقی و صفات پسندیده ملاک انتخاب دوست در بین نوجوانان پسر در مقطع متوسطه است.

«پیشینه تحقیق» (عقاید و نظرات مربوط به موضوع مورد تحقیق)

- ۱- عنوان: ارزشیابی چند بعدی مفهوم دوست بر حسب سن و جنس، مولف شهلا هاشمی نژاد سال تالیف ۱۳۵۹-۱۳۵۸ استاد راهنما: نیکو چهر محسنی
- پایان نامه در دانشکده علوم تربیتی موجود است. این تحقیق در دو گروه سنی (۱۱-۱۳) قبل از بلوغ و گروه سنی (۲۵-۲۰) ساله بعد از بلوغ در بین افراد مذکر و مونث انجام گرفته است. پنج عامل زیر بر حسب سن و جنس مقایسه شده اند. جامعه آماری ۱۵۰ نفر دانش آموز دختر و پسر.
- ۱- خصوصیات شخصیتی دوست که عبارتند از: پای بند بودن به هدف، شخصیت قوی، احساس مسئولیت، عدم ظاهر سازی، توانائی در انجام کارها و عدم سوء استفاده از دوستی.
- ۲- مقبولیت فرد از نظر دوست.
- ۳- یگانگی و نبودن حجاب میان شخص و دوست
- ۴- اشتراک فکری و عقیدتی
- ۵- انتظار کمک مادی و معنوی

نتایج آماری:

- ۱- خصوصیات شخصیتی دوست در دوره قبل و بعد از بلوغ تفاوت معنی داری ندارد. در ضمن عامل جنسیت تفاوتی وجود ندارد.
- ۲- در ضمن در بخش عامل مقبولیت فرد از نظر دوست، به حسب سن و جنس - تفاوت معنی دار وجود دارد و با توجه به میانگین بدست آمده این خصوصیات در بین دختران از اهمیت بیشتری برخوردار است و در بعضی موارد پسران قوی ترند.
- ۳- در عامل یگانگی و نبودن حجاب میان فرد و دوست بر حسب سن تفاوت معنی دار ندارند. اما بر حسب جنس تفاوت معنی دار وجود دارد.
- ۴- عامل اشتراک فکری و عقیدتی در دو بعد سنی با یکدیگر تفاوت معنی دار ندارد. در رابطه با عامل جنسی تفاوت معنی دار دیده می شود.
- ۵- در عامل انتظار کمک مادی و معنوی بر حسب سن و جنس تفاوت معنی دار ندارد بدین صورت که این خصوصیت در دوران قبل از بلوغ از اهمیت بیشتری دیده می شود و در رابطه با عامل جنسیت تفاوت معنی داری وجود دارد.

خلاصه نتایج: خصوصیت شخصیتی دوست (بهترین دوست) هم در بین افراد نابالغ و هم در بین بزرگسالان از اهمیت یکسانی برخوردار است. و عامل سن بر روی آن تاثیری ندارد. هم چنین از نقطه نظر جنسی نیز تفاوتی بین پسران و دختران وجود ندارد. بنابراین برای گروههای جنسی مخالف (مختلف) خصوصیات شخصیتی دوست از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است. نبودن حجاب و یکرنگی و انتظار کمک مادی و معنوی بیشتر در ارتباط با خصوصیات فرهنگی و شخصیتی دوست است. مقبولیت از نظر دوست و اشتراک فکری و عقیدتی در ارتباط با عامل رشد و تکامل فیزیکی و روانی می باشد. در ضمن برخی از ابعاد از جمله مقبولیت از نظر دوست، نبودن حجاب و یگانگی، اشتراک فکری و عقیدتی میان شخص و دوست در نزد پسران از اهمیت بیشتری برخوردار است. که در برقراری و ایجاد رابطه دوستی نقش تعیین کننده و موثری دارند. می توان گفت چنین اهمیتی به خاطر مسائل عاطفی و احساسی و روشهای خاص تربیتی میان نوجوانان است که باعث می شود در انتخاب دوست نیز چنین ملاکهایی را در مدنظر داشته باشد.

- ۲- عنوان: مطالعه و مقایسه عوامل دوستی قبل و بعد از انقلاب بین دانش آموزان اول و دوم و سوم دبیرستان - ملایر مرتضی زندی، دانشکده تربیت مدرس ملایر به راهنمایی استاد حسین رضوی سال ۱۳۶۹ روی ۱۲۰ نفر انجام گرفته است. عواملی که در این تحقیق سنجیده می شود عبارت هستند از داشتن صفات و سجایای پسندیده اخلاقی کمک درسی به اشکال مختلف، همسایگی، هم محلی، شاگرد ممتاز بودن، کمک و همکاری در حل مشکلات، سابقه همکلاسی و دوستی فامیلی و آشنایی خانوادگی همکلاسی و پیش هم نشستن در کلاس...

کمک جنسی و نقدی، خصوصیات مشترک، همکاری در تفریحات و گذراندن اوقات فراغت، داشتن شخصیت بارز، موجبات خوشحالی و شادی دیگران را فراهم کردن، زیبایی و جذابیت.

خلاصه نتایج:

طبق یافته های تحقیق، پسران و دختران هر دو به داشتن صفات و سجایای اخلاقی پسندیده در درجه اول، نسبت به سایر عوامل ذکر شده اهمیت قایل شده اند. گروه پسران به میزان ۱/۷٪ از دختران بیشتر به این عامل توجه کرده اند. کمک درسی به اشکال مختلف در درجه دوم اهمیت قرار گرفته است و درصد فراوانی دختران در این مورد بیشتر است. درصد فراوانی گروه دختران به سابقه دوستی، همکلاسی، هم محلی، فامیلی آشنائی خانوادگی پیش هم نشینی در کلاس بیشتر از پسران به عواملی چون کمک و همکاری در حل مشکلات، شاگرد ممتاز بودن، داشتن شخصیت بارز همکاری در تفریحات و اوقات فراغت بیشتر ارزش قایل شده اند. نتایج دیگری بدست آمد و معلوم شد که ارزشها و عوامل دوستی نوجوانان بعد از انقلاب اسلامی بیشتر به جنبه های انسانی معطوف شده است بطوری که ارزشها و عوامل مربوط به خصایص انسانی بعد از انقلاب اسلامی بیشتر به جنبه های انسانی معطوف شده است به طوریکه ارزشها و عوامل مربوط به خصایص انسانی بعد از انقلاب اسلامی افزایش قابل توجهی نسبت به ارقام ذکر شده در قبل از انقلاب داشته است.

۳- عنوان: پیش بینی ارتباطات درون شخصیتی در زمینه آشنایی ذهنی توسط Smavelly William . B (۱۹۷۷) پایه های این تحقیق اهمیت تشابه در زمینه های قبلی و استنباط های شخصی در کیفیت ارتباط گیری است.

تحقیق مزبور یک نمونه ۷۸ نفری با توزیع سنی ۷۸-۱۹ سال انجام شده که با توجه به کدام خصوصیات است که افراد می توانند در سطح بالا یا پست تری ارتباط برقرار کنند. نتایج نشان داد که تشابه و استنباط شخصی و علاقه افراد از عوامل مهم در برقراری ارتباط گیری می باشد.

۴- تحقیق دیگری در کانادا انجام شده تحت عنوان آزمایش گرایشهای چند جانبه دوستی که در آن سه هدف مورد توجه بوده است.

۱. احتیاج به ساختن شاخصی برای بعدهای مختلف دوستی.

۲. فهرست هایی که بتوانند مفاهیم مختلف دوستی را در سطوح مختلف ارتباطات اندازه گیری کنند.

۳. مشخص کردن متغیرهایی که در توسعه دوستی دخالت دارند.

این تحقیق روی ۱۱۶۷ دانش آموز دبیرستانی انجام شده و براساس طبقه بندیهای انجام شده ۱۱ بعد و جنبه دوستی در هر سطوح دوستی مشخص شده است. تحقیق کانادا نشان داد که بعدهای مختلف دوستی در تمام سطوح دوستی وجود دارد و از هم جدا نمی شوند.

بعضی از این ابعاد یازده گانه فقط در یک مرحله رشدی پدیدار می شوند. دیگر بعدها در ۲ یا ۳ مرحله از رشد و برخی دیگر در تمام مراحل رشد دیده می شود. این یافته ها این نتیجه را بدست می دهند.

که در مراحل مختلف رشد و تعادل، استنباطهای مختلفی نسبت به دوستی وجود دارد.

روش تحقیق

دانش آموزان کلاسهای اول دبیرستانهای پسرانه شهرستان ملایر که در سال تحصیلی ۷۳-۷۴ به تحصیل اشتغال دارند می باشد. در حال حاضر ۷ دبیرستان پسرانه در این شهر دایر است که از بین آنها ۴ دبیرستان بهعنوان جامعه نمونه مورد بررسی قرار می گیرد (دبیرستانهای دکتر شریعتی- دکتر معین، حاج علی طوسی، میرشاهولر) در این تحقیق سعی شده است جامعه نمونه دربرگیرنده طبقات مختلف اجتماعی باشد.

بنابراین دبیرستان حاج علی طوسی که در شمال شهر قرار دارد و دبیرستان دکتر شریعتی در مرکز شهر قرار دارد. و از پر جمعیت ترین دبیرستانهای شهر است و هم چنین دبیرستان دکتر معین و میرشاهدلو در برگیرنده دانش آموزانی هستند که اکثراً در جنوب شهر و از طبقات پائین اجتماعی اقتصادی هستند. بعنوان جامعه نمونه انتخاب گردیدند. در ضمن برای اجرای پرسش نامه جهت کسب مجوز به اداره آموزش و پرورش شهرستان ملایر مراجعه گردید و از دایره مربوطه چهار برگ معرفی نامه برای طرح تحقیق با موافقت حراست اداره به مدارس مربوطه صادر گردید. و از بین ۴ دبیرستان ۳۰۰ نفر دانش آموزان با روش نمونه گیری تصادفی ساده از بین ۷ دبیرستان ۴ دبیرستان انتخاب شد. و از هر یک از این چهار دبیرستان (شریعتی ۳ کلاس، حاج علی طوسی ۳ کلاس دکتر مین ۲ کلاس و میرشاهولد نیز ۲ کلاس) به روش تصادفی ساده جمعاً ۱۰ کلاس پایه اول با احتساب هر کلاس ۳۰ نفر در مجموع ۳۰۰ نفر دانش آموزان پایه اول انتخاب شد. این تحقیق از نوع تحقیق توصیفی با تاکید بر روش برآوردی است و نظرات دانش آموزان پسر مقطع متوسطه در مورد ملاکهای انتخاب دوست در سال تحصیلی جاری (۷۳-۷۴) مورد بررسی قرار می گیرد.

ابزار جمع آوری اطلاعات یا ابزار اندازه گیری در این تحقیق ابزار اندازه گیری برای انتخاب دوست یا ملاکهای دوست یابی (پرسشنامه) است.

پرسشنامه به تعداد ۳۶ سوال از نوع سئوالات چند ارزشی و با ۵ گزینه (پاسخ) ساخته شده و در اختیار دانش آموزان قرار گرفت. این پرسش نامه دارای سه دسته سوال است که هر دسته از سوالها یکی از متغیرهای مورد بررسی در سئوالات تحقیق را ارزیابی می کند.

بعد از اجرای پرسش نامه روی ۳۰۰ نفر از دانش آموزان و جمع آوری آنها فراوانیهای مطلق و درصدی کل پرسشنامه استخراج گردید. قبل از تجزیه و تحلیل داده ها، ضریب پایانی تست محاسبه گردید، برای این کار ۴۰ پرسش نامه بطور تصادفی انتخاب شد و ضریب همبستگی بین سئوالات فرد- زوج با استفاده از فرمول ضریب همبستگی « پیرسن » محاسبه گردید. و ضریب پایانی کل تست « پرسش نامه » ۰.۸۷٪ شد و این عدد نشان می دهد که این پرسش نامه از ضریب پایانی کافی برخوردار است. جهت تجزیه و تحلیل سئوالات از آزمون نسبت به استفاده شد.

چون پاسخهای سئوالات، زیاد و پراکنده بود. بکار بردن فرمول « نسبت» در مورد تک، تک آنها مستلزم صرف وقت زیادی بود، جهت سهولت و سرعت و دقت بیشتر در محاسبات در پاسخ های « خیلی زیاد و زیاد» را « زیاد» و پاسخهای « خیلی کم و کم» را به « کم» تبدیل شدند.

بنابراین هر سوال با سه پاسخ (زیاد- تا حدودی- کم) با استفاده از آزمون نسبت مورد محاسبه واقع شد.

نتایج تحقیق

اکثریت دانش آموزان جامعه هدف برای ۳ سوال مطرح شده در تحقیق اهمیت زیاد ولی مایل به متوسط قائل می شوند ولی هر کدام از سوالات از درجه اهمیت و اولویت خاصی به ترتیب زیر برخوردار است.

۱. درجه اول به جاذبه اخلاقی و صفات پسندیده در انتخاب دوست (مهربان، بردباری، صداقت، کمک، انتقاد پذیری وفاداری، عادل بودن، احترام به دیگران، یکرنگی، وفای به عهد، امانتداری و وقت شناسی) بیش از هر ملاک دیگر اهمیت می دهند.

۲. در درجه دوم به مشابه بودن افکار و عقاید یعنی (هم عقیده بودن از نظر مذهبی - سیاسی اجتماعی، و هفمکری در گذراندن اوقات فراغت، هم عقیده بودن در جلسات گروهی هم سطوح بودن از نظر هوشی، درسی، مالی، در انتخاب رشته تحصیلی و سیر مطالعاتی) در انتخاب دوست اهمیت می دهند.

۳. در درجه سوم به جاذبه زیبایی و ظاهری یعنی (صورت زیبا، شیک پوش، سادگی و ورزشکار بودن، قد بلند، تناسب اندام، سلامت جسمانی، مرتب و تمیز بودن، زرننگ بودن، گفتار زیبا، شادابی، خوش خط بودن) در انتخاب دوست اهمیت می دهند.

بنابراین نتیجه می گیریم:

که مهمترین اساسی ترین ملاک انتخاب دوست در بین نوجوانان پسر جاذبه اخلاقی و مذهبی و صفات پسندیده است.

دانش آموزان جامعه هدف در درجه اول به ملاک اخلاق پسندیده و درجه دوم به ملاک مشابه فکری و عقیدتی و در درجه سوم به ملاک جاذبه زیبایی ظاهر اهمیت می دهند.

با توجه به نتایج بدست آمده، والدین و اولیاء و مربیان در تربیت اخلاقی و پرورش صفات پسندیده اخلاقی و ارائه الگوهای مناسب رفتاری در بین نوجوانان می بایستی توجه نمود و تاکید بیشتری مبذول دارند. زیرا این ویژگی در روابط متقابل بین نوجوانان و در تمام ابعاد زندگی آنها سرنوشت ساز است.

همچنین نتیجه این تحقیق می تواند مورد استفاده مربیان و مشاوران جهت آشنایی با ملاکهای دوست یابی از بین نوجوانان پسر قرار گیرد.

و از طرفی نیز اخلاقی پسندیده در بسیاری از موارد از معضلات اجتماعی و اخلاقی پیش گیری نموده و باعث می شود که فرد از نظر روانی و عاطفی و اجتماعی سالم بوده و زندگی راحت و سعادت‌مندی داشته باشد.

فهرست منابع

- ۱- آسیب شناسی روانی، دیرک راسل دیویس، ترجمه دکتر نصرت اله پور افکار، انتشارات نیا، تابستان ۱۳۷۰.
- ۲- آئین ترتیب، ابراهیم امینی، انتشارات اسلامی.
- ۳- آئین معاشرت و برادری در اسلام، سید محمد صفی، ۱۳۶۵.
- ۴- روانشناسی دوستی، ران کابر، ترجمه محمد علی فرجاد، ۱۳۷۰.
- ۵- روانشناسی و تربیت جنسی کودکان نوجوانان و د- کوچکف و م، لاپیک- ترجمه محمد تقی زاده، انتشارات بنیاد.
- ۶- رشد و شخصیت کودک (مانس- کیگان- هوستون- کانجر) ترجمه مهشید یا سائی انتشارات مرکز نوع دوستی و همدردی.
- ۷- روانشناسی رشد، حسن احدی، نیک چهره محسنی، چاپ و نشر بنیاد
- ۸- روش‌های تحقیق در علوم تربیتی جان بست ترجمه، حسن پاشا شریفی و نرگس طالقانی ج ۱ و ۲.
- ۹- روانشناسی نوجوان - سید احمد احمدی، انتشارات ترمه، مشعل ۱۳۷۱.
- ۱۰- شخصیتی سعید شاملو، ۱۳۶۵
- ۱۱- اصول کافی، جلد ۳، ص ۱۷۵.
- ۱۲- روانشناسی تربیتی، ویژه تربیت، معلم، ۱۳۶۹.
- ۱۳- تعلیم و تربیت اسلامی، ویژه تربیت معلم، ۱۳۷۱.
- ۱۴- ماهنامه تربیت، ج ۵، علی قائمی، بهمن، ۱۳۷۰.
- ۱۵- معاشرین، ماهنامه تربیت، ویژه تابستان، ۱۳۶۶، ص ۲۲.